

Kérjük vissza a hőseinket!

L. SIMON LÁSZLÓ | ÍRÓ, KULTÚRPOLITIKUS

Napjaink woke és cancel culture örületében egyre több olyan kísérlettel szembesülünk, amely át akarja írni a történelmet. S ez a szándék elválaszthatatlan attól a jól megfogható identitásromboló politikai céltól, hogy megfosszanak bennünket a hőseinktől. A deheroizálás nem új keletű dolog, az európai kultúra hanyatlásának jól kitapintható jele, s egyértelműen a kommunista, marxista, neomarxista politikai narratívák sajátja. Szalay Károly szerint „a deheroizálás 1920-ban válik hazai jelenséggé. A kommunisták révén. Ez a tendencia 1945 után fölerősödött annak érdekében, hogy a megszállt magyarok lelki ellenállását, nemzet-tudatát, nemzeti önbecsülését összezúzza”. Mindez számtalan formában képes a felszínre törni: az öncenzúrából levezethető finom átmaszkírozástól, azaz egy karakter jelentőségének vizuálisan is kifejezhető tompításától egészen a határozott rombolásig, a múlt kiradírozására tett kísérletekig.

Kíváncsi voltam az új Semmelweis- vagy éppen a készülő Petőfi-filmre, hogy megfordul-e végre az a tendencia, ami az ötvenes évek eleje óta jellemzi a magyar hősök és hősiesség ábrázolását szinte valamennyi művészeti ágban, s meg tudjuk-e ezt tenni a fölösleges pátosz és a giccs visszatérése nélkül. Ráadásul mi, magyarok a kommunizmus nélkül is képesek voltunk az önsajnálattól kinövő öngyűlöletre. S ha már Semmelweis, eszembe jut Hubay Mikós régi naplójegyzete, amelynek ezt a címet adta: *Magyarokra egykor jellemző hősiesség – magyarokra ma jellemző deheroizálás*, jelezve, hogy a diktatúrában elvárt dolog volt hőseink jelentőségének csökkentése, hogy a helyükre új hősök, új próféták kerüljenek.

A Petőfi-filmre még várunk kell, de a *Semmelweist* megnéztem, s azzal a rég várt érzéssel jöttem ki a mozból, hogy végre tartalmát és filmes megoldásait tekintve is jó magyar mozi született. Olyan, amelynél kompromisszumok nélkül mondhatjuk: azoknak is élvezetet és kellő ismeretet nyújt az alkotás, akik mit sem tudnak a magyar orvos életéről,

munkásságáról és világraszóló teljesítményéről. Úgy húz be a látvány, illetve a cselekmény vezetése, hogy végre érzelmileg is azonosulni tudunk a főhőssel, nem csupán az elköteleződésünk, az udvariasságunk, valamint a közösségi érzést, a nemzeti identitást erősíteni akaró énünk megfelelői kényszere mondatja velünk, hogy végre láttunk egy jó hazai történelmi filmet. Semmelweis végre úgy a mienk, hogy nem sárgább, és nem is savanyú.

Ez még akkor is igaz, ha a gyakorlott néző nem mindent talál kifogástalannak. Koltai Lajos remekel, ez a rendezése lett a legjobb, amihez nyilván a forgatókönyvírók is nagyban hozzájárultak. Az operatőr Nagy András Koltai munkájának a nyomában jár, remek a film képi világa, sikeresen feledtet velünk azt, hogy nyilván erre az alkotásra sem volt annyi pénz, amennyiből több nagytotál, illetve a korabeli Bécset megidéző – digitálisan megerősített – városkép fért volna bele. A színészi játék viszont

még mindig felveti azt a régi problémát, hogy a színpadi és a filmes színész mesterség alapvetően elválik egymástól. A mi színházi világunkban szocializálódott művészeink a kamera előtt sem tudnak lelépni a deszkákról. Csupán Gálffi László Klein professzorát és Szűcs Nelli Baumgartnernéjét látva nem foglalkozik az ember a színészi játékkal, mert esetükben nem az aktort látjuk a vásznon, hanem az általuk mesterien megformált karaktereket. De ne legyünk igazságtalanok, a címszereplő Vecsei H. Miklós is hozza a kötelezőt, illetve Csapó Attila Markusovszky Lajosa is felkelti a figyelmünket. Kicsit sajnáltam, hogy Markusovszky neve talán csak egyszer hangzik el, de nem is volt arra szükség, hogy az értelmezhetőség érdekében mindenkit többször is a teljes néven szólítsanak meg, mint ahogy a *Tündérkert* sorozatban tették. Enélkül is működik a film, s engem arra is rávett, hogy később alaposan utánaolvassak Markusovszky Lajosnak, akinek a története önálló filmet is megérdemelne.

Összességében: jól zárult az év, akinek nem volt rá ideje az ünnepek alatt, menjen el most a moziba! ■■

*„Semmelweis végre
úgy a mienk, hogy
nem sárgább,
és nem is savanyú”*